

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Сравнителен анализ на съществуващите теории за статични предикати

Светлозара Лесева, Христина Кукова, Ивелина Стоянова

Актуалност на изследването

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

- Дефиниране на състоянията като онтологичен клас: обхват и същност
- Мястото на състоянията сред останалите онтологични класове: от гледна точка на участието им в изграждането на структурата на по-сложни предикати (accomplishments, achievements) и аспектуалните специфики на българските и руските предикати
- Дефиниране на тематични класове предикати за състояние и на аспектуалните им характеристики

Аспектуални класове

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

- Вендлер (1957, 1967); Ван Валин и Лапола 1997
 - Дейности (activities)
 - Постижения (accomplishments)
 - Изпълнения (achievements)
 - Състояния (states)

- Категоризирането им взема предвид:
 - (i) дали ситуацията е динамична или статична;
 - (ii) характера на развитието ѝ във времето – процесуален или непроцесуален;
 - (iii) дали ситуацията има вътрешноприсъща крайна точка (предел).

Състоянията в системата на аспектуални класове

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

- Състоянията се разглеждат като един от основните аспектуални класове
 - Вендлер (1957, 1967), Даути (1979), Пустейовски (1991), Левин и Рапапорт Ховав (1998,..), Ван Валин и ЛаПола (1997) и много други
 - Даути (1979), Ван Валин и ЛаПола (1997) изрично ги определят като изходни (заедно с дейностите) за извеждане на останалите аспектуални класове, което се вижда и в **логическите структури**, асоциирани със съответните класове.
 - Това се вижда и в използваните от Левин и Рапапорт Ховав ((РХ&Л 1998, Л&РХ 1999, Л&РХ 2005, Левин 2006), Пустейовски (1991) и мн. др. варианти на формализма на **събитийните структури**, където състоянията имат по-проста структура, която може да се интегрира в по-сложни структури.

Състоянията в системата на аспектуални класове

Онтология на ситуацияите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

➤ Нееднороден клас:

- stage-level predicates (преходни състояния) и individual-level predicates (постоянни свойства или състояния) (Карлсън 1977)

Седя на стола. / Имам сини очи.

➤ Допълнително оразличаване между състояния и свойства (Падучева 1996)

- Същински състояния и производни състояния

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуацияите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Концептуализации за протичането на явленията в света (state-of-affairs)

Състояние на нещата (СНН)	Предикати
– ситуации (situations) – статични, нединамични СНН, обозначаващи местоположение, състояние, положение, вътрешно преживяване на участник	предикати за състояние (states) – нединамични и темпорално неограничени; признаци: [+статичност; –пределност; –мигновеност]
– събития (events) – СНН, протичащи МИГНОВЕНО	изпълнения (achievements) – мигновено протичащи промени в състояние на участник или в изпълнението на дейност, ограничени от вътрешно присъща крайна точка; признаци: [–статичност; +пределност; +мигновеност]

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Концептуализации за протичането на явленията в света (state-of-affairs)

Състояние на нещата (СНН)	Предикати
– процеси (processes) – СНН, свързани с промяна в състояние, положение или вътрешно преживяване на участник, която протича в течение на времето	постижения (accomplishments) – продължително протичащи изменения в състоянието на участник, ограничени от вътрешно присъща крайна точка; признаци: [–статичност; +пределност; –мигновеност]
– действия (actions) – динамични СНН, в които участник върши нещо	предикати за дейност (activities) – динамични и темпорално неограничени; признаци: [–статичност; –пределност; –мигновеност]

Тези типове са спонтанно протичащи, непредизвикани и им съответстват каузативни варианти.

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

- Предикатите се описват формално чрез логически структури (ЛС), основаващи се на предикатната декомпозиция (Даути 1979);
 - Състоянията и дейностите са **прости** предикати; останалите типове се извеждат от тях (по-нататък състоянията и техните производни са подчертани):

Състояния:

предикат` (x) – *спя, боледувам*

предикат` (x, y) – *гледам, зная, намирам се*

Дейности:

правя` (x, [предикат` (x)]) – *тичам, скачам, плувам*

правя` (x, [предикат` (x, y)]) – *ям, пия* (в интерпретацията им като дейности)

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Логическата структура на производните предикати се образува чрез присъединяването на оператор към ЛС на дейност или състояние.

– Оператор ИНГР (мигновена промяна) – произвежда изпълненията (achievements):

ИНГР предикат `(x) – *разбия се / разбивам се, счупя се / счупвам се;*

ИНГР предикат `(x, y) – *съзра / съзирам, узная / узнавам, науча(вам) (новина);*

ИНГР правя `(x, [предикат `(x)]) – *разплача се/разплаквам се, разсмея се/разсмивам се;*

ИНГР правя `(x, [предикат `(x, y)]) – *запиша / записвам (започвам да пиша), зачета / зачитам (започвам да чета).*

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

– Оператор СТАВАМ (градуална промяна) – произвежда постиженията (accomplishments):

СТАВАМ предикат` (x) – *стоя(вам) се, заледя(вам) се, потъна / потъвам;*

СТАВАМ предикат` (x, y) – *науча/научавам (руски);*

СТАВАМ правя` (x, [предикат` (x)]) – *проговоря / проговорвам (научавам се да говоря);*

СТАВАМ правя` (x, [предикат` (x, y)]) – *проговоря / проговорвам (руски) (научавам се да говоря даден език).*

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Логическата структура на производните предикати се образува чрез присъединяването на оператор към ЛС на дейност или състояние.

– Активни постижения (active accomplishments) – резултативни глаголи:

правя` (x, [**предикат**₁` (x, (y))]) & СТАВАМ **предикат**₂`(y)

правя` (x, [**ям`** (x, (y))]) & СТАВАМ **консумиран`**(y) – *изям / изяждам*

правя` (x, [**пиша`** (x, (y))]) & СТАВАМ **съществувам`**(y) – *напиша / написвам*

правя` (x, [**предикат`** (x, (y))]) & СТАВАМ **съм на място`** (z, y) – *изтичам / изтичвам*
(до магазина), *избутам / избутвам* (шкафа до прозореца)

правя` (x, [...]) + представка → **правя`** (x, [**предикат`** (x, y)]) & СТАВАМ **предикат`** (y)

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Каузативни глаголи – α КАУЗИРА β ; α , β са добре оформени логически структури от всеки от аспектуалните класове.

– **Състояние > Каузирано състояние**

Иван се страхува. > Мария изплаши Иван.

страхувам се` (x) > [правя` (Мария, \emptyset) КАУЗИРА] [страхувам се` (Иван)]

– **Дейност > Каузирана дейност**

Топката се търкаля. > Детето търкаля топката.

правя` (x) [търкалям се` (x)] > [правя` (Детето, \emptyset) КАУЗИРА] [търкалям се` (топката)]

Граматика на ролята и референцията (Ван Валин и ЛаПола 1997)

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

– Изпълнение > Каузирано изпълнение

Балонът се спуска. > Котката спуска балона.

[ИНГР спукан` (балон)] > [правя` (котка, Ø)] КАУЗИРА [ИНГР спукан` (балон)]

– Постигане > Каузирано постигане

Прозорецът се счупи. > Иван счупи прозореца.

[СТАВАМ счупен` (прозорец)] > [правя` (Иван, Ø)] КАУЗИРА [СТАВАМ счупен` (прозорец)]

– Активно постигане > Каузативно активно постигане

The soldiers marched to the barracks. > The sergeant marched the soldiers to the barracks.

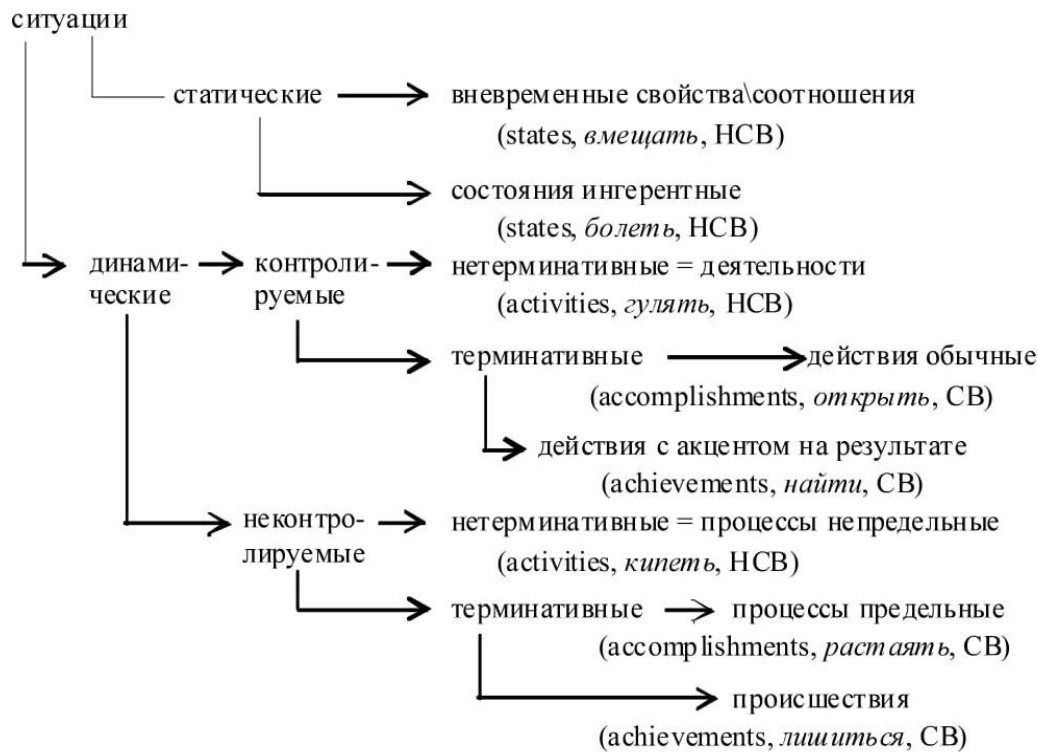
правя` (soldiers, [march` (soldiers)]) & СТАВАМ съм на място` (barracks) > [правя` (The sergeant, Ø)] КАУЗИРА [правя` (soldiers, [march` (soldiers)]) & СТАВАМ съм на място` (barracks)]

Първични Т(аксономични)-категории (Падучева 1996)

Онтология на ситуацияите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Първични Т(аксономични)-категории – допълнение към предложените от Вендлер (1967) онтологически класове

- С оглед на особеностите на славянската аспектуална система и на видовата характеристика на категориите.
- Въвежда се признакът контролируемост / неконтролируемост при динамичните ситуации.

Първични Т(аксономични)-категории (Падучева 1996)

Онтология на ситуацияите за състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за български и руски

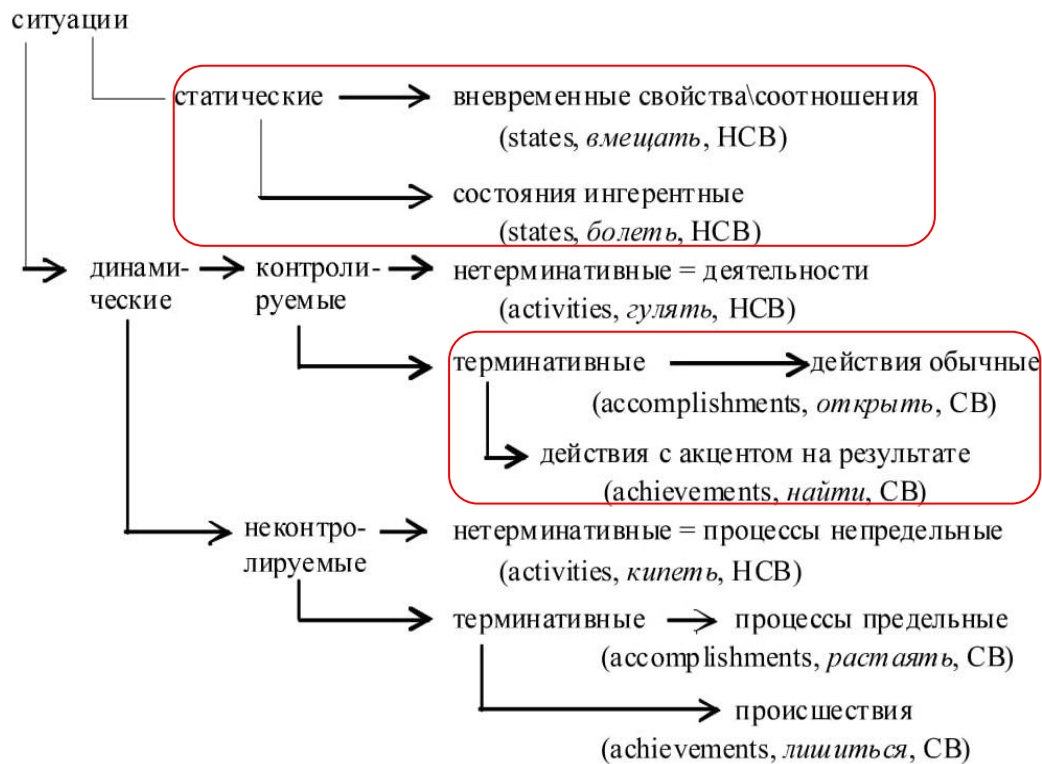
Първични Т(аксономични)-категории – доуточняване на предложените от Вендлер (1967) онтологически класове

- В рамките на статичните ситуации се въвежда делението *свойства* – *състояния*.
- ? Разлика в интерпретацията на Вендлеровите accomplishments (градуална промяна) и achievements (мигновена промяна), доколкото не е задължително „акцент върху резултата“ да е равнозначно на мигновеност.

Първични Т(аксономични)-категории (Падучева 1996)

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Въпроси, които се повдигат:

- Онтологичната интерпретация на видовете корелати.
- Разграничението контролирани/неконтролирани динамични ситуации как се съотнася с каузативността и др.

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Производни Т(аксономични)-категории (Падучева 1996)

Производни Т(аксономични)-категории –
маркирани според начина на действието.

- Производните се извеждат чрез
правила от първичните категории:

гулять (дейност) > *погулять* (делимитатив)

Падучева (1996, 2004)

- Обособяват се два суперкласа: свойства и състояния (Падучева 1996); аналогично разделение се прави и при Спенсър и Зарецкая (2003):
 - Свойства или отношения: атемпорални, нелокализирани темпорално.
 - Състояния: темпорални:
 - временни;
 - постоянни.
 - Аспектуалното поделяне има отношение и към тематичните класове: определени тематични класове или техни подкласове попадат в състоянията.

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
I. Постоянни свойства и отношения			
<p>1. Параметри на физически обекти: <i>весить, вмещать, стоить</i></p>	<p>4.1. Вътрешно присъщи свойства: <i>весить, стоить, вмещать</i> !: <i>витьяся, хромать, скрипеть</i></p>	<p>—</p>	<p>Клас 4.1 при Спенсър и Зарецкая се припокрива частично с Клас 1 при Падучева, включва нейния Клас 7 (диспозиция или предразположение: <i>везти, витьяся, кусатьяся, хромать</i>)</p> <p>Част от глаголите (особено за диспозиция) са производни от други онтологични типове.</p>

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
I. Постоянни свойства и отношения			
<p>2. Пространствени отношения между неподвижни обекти: <i>впадатъ, граничить, лежатъ, находитъся, покоитъся, примыкатъ, соседствовать, стоятъ; доходитъ, пролегатъ, проходитъ, пересекатъ</i></p>	<p>4.5. Пространствена конфигурация: <i>впадатъ, граничить, лежатъ, находитъся, покоитъся, примыкатъ, соседствовать, стоятъ; доходитъ, пролегатъ, проходитъ, пересекатъ</i></p>	<p>В.1. Местоположение (pure location): <i>намирам се, лежа, стоя, вися</i></p>	<p>Глаголи, изразяващи положение на тялото, Падучева (а следвайки я и С&З) причислява към дейностите, тъй като изискват постоянен приток на енергия за поддържането си; образуват делимитативи и др. (Падучева 1996: 143) <i>Езерото лежи в китна котловина. Иван лежи на дивана.</i></p> <p>Тук биха могли да се отнесат и глаголи, които С&З са характеризирали като възприемани състояния (Клас 4.7): <i>окръжавам, обвивам, облягам се, спускам се, свеждам се; закривам, заслонявам; извисявам се, издигам се, надвисвам.</i></p> <p>Или в отделен клас състояния, доколкото не е задължително да са възприемани.</p>

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
-----------------	---------------------------	---------------------------	-----------

I. Постоянни свойства и отношения

<p>3. Отношения между факти и събития (постоянни или нелокализирани във времето): <i>базирова̀тсѝ на, вѝсти, значѝтъ, обѝясня̀тсѝ, означа̀тъ, предвѝщат̀, предстоѝят̀, предшѝствова̀тъ, противорѝчат̀, свидетѝлствова̀тъ, зависѝтъ</i></p>	<p>4.2. Отношения между факти и събития: <i>бази́рѝватсѝ на, вѝсти, значи́тъ, обѝясня́тсѝ, означа́тъ, предвѝщат̀, предстоѝят̀, предшѝствова̀тъ, противорѝчат̀, свидетѝлствова̀тъ, зависи́тъ</i></p>	<p>9. Атрибутивност/ идентификация (Attributional/ Identificational)</p>	<p>Част от стативните глаголи са производни на други онтологични класове: <i>доказвам, удостоверявам, говоря.</i></p>
--	--	---	---

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
I. Постоянни свойства и отношения			
4. Други отношения между обект и множество: принадлежност, част-цяло, тъждественост, подобие, равенство, произход: <i>выделяться, гармонировать, иметь, обладать, образовывать, относиться (к классу), отличаться</i>	4.3. Отношения между обект и множество <i>числиться, гармонировать, иметь, обладать, образовывать, относиться, отличаться, походитъ, произходить, содержать, соответствовать</i>	6. Притежание (Possession) <i>имам, притежавам, владя, обладавам</i> 9. Атрибутивност /идентификация (Attributional/ Identificational)	Клас 4 и Клас 4.3 при Падучева и Спенсър и Зарецкая по същество си съответстват. Клас 6 при Ван Валин представлява подклас на Клас 4 и Клас 4.3 при другите. Клас 9 при Ван Валин и Лапола значително се припокрива с Клас 4 (Падучева), Клас 4.3 (C&3).

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
-----------------	---------------------------	---------------------------	-----------

I. Постоянни свойства и отношения

<p>5. Семиотични отношения между знак и означаемо: <i>выразить, гласить, изображать, обозначать</i></p>	<p>4.4. Семиотични отношения <i>выразить, гласить, изображать, обозначать, представлять</i></p>	<p>9. Атрибутивност /идентификация (Attributional/ Identificational)</p>	<p>Дефиницията на Клас 9 при Ван Валин и Лапола съответства на Клас 5 (Падучева), Клас 4.4. (C&3).</p>
--	--	---	---

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
I. Постоянни свойства и отношения			
6. Свойство на клас: <i>вымирать, встречаться, насчитывать, преобладать</i>	4.6. Свойство на клас <i>встречаться, насчитывать</i>	9. Атрибутивност /идентификация (Attributional/ Identificational)	Дефиницията на Клас 9 при Ван Валин и Лапола съответства на Клас 6 (Падучева), Клас 4.6. (C&3). Част от глаголите, спадащи в Клас 6 на Падучева, при C&3 са обособени в отделен Клас 4.10 (Предикати за доминиране), които имат номинализации: доминировать, преобладать, властвовать, подчиняться.

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
-----------------	---------------------------	---------------------------	-----------

I. Постоянни свойства и отношения

<p>7. Диспозиция или предразположение към осъществяването на действието или към пребиваване в състояние, или към предизвикване на състояние: <i>везти, виться, кусаться, хромать</i></p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>С&З отнасят тези глаголи към Клас 1.</p> <p>Тук могат да се отнесат глаголи, изразяващи склонност, предразположение, характерно за пациенса на дейност: <i>режа се, превеждам се, пера се, гладя се.</i></p>
---	----------	----------	--

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
Състояния (разделението на постоянни и временни се обуславя от тематичния клас)	–	–	Някои глаголи за емоционални отношения (ненавидеть) в различните си употреби може да се отнася към различен клас.
1. Речеви състояния: <i>винить, звать, критиковать, отказывать, отрицать</i>	–	–	

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>2. За интенция и воля: <i>думать, жаждать,</i> <i>желать, надеяться,</i> <i>стремиться</i></p>	<p>4.12.3 Желание: <i>хотеть, желать, жаждать,</i> <i>возжелеть</i></p> <p>4.12.4 Намерение: <i>думать,</i> <i>надеяться, планировать,</i> <i>предполагать, стремиться</i></p>	<p>4. Желание (Desire): <i>искам, желяя</i></p>	<p>Глаголите от Клас 4.12.3 и 4.12.4 (C&3) са подклас на психологическите предикати, не отделен клас.</p>
<p>3. Модални състояния: <i>годиться, подлежать,</i> <i>стоить</i></p>	<p>4.9. Модални състояния: <i>годиться, подлежать,</i> <i>стоить, нуждаться</i></p>	<p>–</p>	

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>4. Наблюдавани състояния (временни; с конкретна времева локализация, произтичаща от присъствието на наблюдател): <i>алеть, виднеться, виться, вонять, выглядеть, выдаваться, зеленеть, торчать, чернеть</i></p>	<p>4.7 Възприемани състояния (Perceived states): <i>алеть, виднеться, виться, вонять, выглядеть, выдаваться, зеленеть, торчать, чернеть, чувствоваться</i> <i>!:</i> <i>обвивать, окружать, скрываются, закрывать, заслонять</i></p>	<p>1. Състояние или положение (State or condition): <i>счупен (съм), болен (съм), боледувам, спя....</i></p> <p>– голям брой стативни глаголи, както и причастия, изразяващи резултативно състояние</p>	<p>Клас 1 на Ван Валин и Лапола е много по-общ.</p> <p>Клас 4 биха могли да се разглеждат като вътрешноприсъщи свойства по отношение на имплицитен (потенциален) възприемател.</p> <p>S&Z: този вид състояния формират ядрото на онтологичния тип.</p> <p>В много езици те се изразяват от прилагателни и нямат вербални аналози.</p> <p>Падучева 2004: въображаемо възприятие (с дативен субект): <i>присънва ми се, привижда ми се, чува ми се, причува ми се.</i></p>

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>5. Физически и физиологични състояния (временни): <i>бодрствовать, болеть, бредить, отсутствовать, спешить</i></p>	<p>4.8 Физически състояния: <i>болеть, доргать, гноиться, голодать, изнемогать, страдать, мерзнуть</i></p>	<p>1. Състояние или положение (State or condition) – голям брой стативни глаголи, както и причастия, изразяващи резултативно състояние</p>	<p>C&З – подобни на възприеманите състояния, но без да са зависими от присъствието на наблюдател. В много случаи може да са свързани с прилагателни.</p>
<p>6. Постоянни физиологични състояния: <i>здравствовать, голодать</i></p>			<p>Разграничението между Клас 5 и Клас 6 не се прави в другите класификаци.</p> <p>Тук би могло да се причислят глаголи за субективно възприятие, свързано със звук, светлина и под., доколкото предизвикват физиологическа реакция: <i>свети ми, блести ми, горчи ми, лоти ми</i></p>

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>7. Емоционални състояния (временни): <i>беспокоиться, веселиться, возмущаться, волноваться, тревожиться</i></p>	<p>4.12.1. Емоции: <i>еспокоиться, веселиться, возмущаться, волноваться, тревожиться, гордиться, любить, обожать, ревновать, страдать</i></p>	<p>7. Вътрешни преживявания (internal experience): <i>изпитвам, чувствам</i></p> <p>8. Емоции (Emotions): <i>обичам, мразя</i></p>	<p>Глаголите от Клас 4.12.1 (C&3) са подклас на психологическите предикати, не отделен клас.</p>
<p>8. Емоционални отношения (постоянни) и емоционални състояния (постоянни): <i>гордиться, любить, обожать, ревновать, страдать</i></p>	<p>По-нетипични глаголи за емоции (граничещи с умствени възприятия): <i>идеализировать, почитать</i></p>		<p>C&3 отбелязват разграничението от една страна между глаголи с Експериенцер субект и обект, а от друга – между агентивните и агентивните каузативни глаголи (по Гримшоу 1990) при глаголите със субектен Стимул.</p>

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>9. Ментални състояния (постоянни или временни): <i>интересоватъся, колебатъся, знатъ, помнитъ, предчувствоватъ, считатъ</i></p>	<p>4.12.2. Умствени състояния: <i>интересоватъся, колебатъся, знатъ, помнитъ, предчувствоватъ, считатъ, недоумеватъ, ождатъ, подозреватъ, сознаватъ, считатъ, сомневатъся</i></p>	<p>3. Когнитивни предикати (cognition): <i>зная, вярвам, разбирам</i></p> <p>4. Съждителни отношения (propositional attitude): <i>смятам, предвиждам, очаквам</i></p>	<p>Глаголите от Клас 4.12.2 (C&3) са подклас на психологическите предикати, не отделен клас.</p>

Падучева (1996)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
III. Занятия (постоянни състояния): <i>воевать, воровать, жить, преподавать, путешествовать, спекулировать</i>	6.2. Лексикално производни хабитуални предикати <i>воевать, воровать, жить, преподавать, путешествовать, спекулировать</i>	–	Обобщени състояния (Вендлер 1957, 1967) – дейност, характерна за субекта в течение на свръхдълъг интервал.
IV. Поведения (обикновено субекта на съзнанието дава оценка на субекта на дейността): <i>афишировать, бездействовать, кокетничать, лицемерить, сплетничать, упрямиться, философствовать</i>	<i>афишировать, бездействовать, кокетничать, лицемерить, сплетничать, упрямиться, философствовать</i>	–	С&З разглеждат занятията и поведенията като състояния, производни от дейности (хабитуални дейности, които обхващат свръхдълги периоди от време).

Падучева (2004)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>Инертно състояние/възприятие: <i>видеть, смотреть, замечать, чувствовать, слышать</i></p> <p>Въображаеми възприятия (липсва Стимул): <i>вообразить, привидеться, присниться</i></p>	<p>—</p>	<p>В.2.Възприятие (perception): <i>виждам, чувам</i></p>	<p>Обособени са като тематичен клас в Падучева (2004: 197 –), като част от глаголите са класифицирани като състояния (инертни състояния, по Лийч 1971: 20).</p> <p>При инертните състояния Експериенцерът възприема пасивно Възприятието.</p> <p>Част от глаголите са предикати за активно възприятие (по Лийч 1971:23). Експериенцерът активно направлява вниманието си към обекта.</p> <p>Би могло да се причислят глаголи за пасивно състояние/възприятие: <i>звучи, има вкус на, изглежда, усеща се, мирише</i> (Експериенцерът е зад кадър).</p>

Съпоставка на класовете: Падучева (1996), Спенсър и Зарецкая (2003), Ван Валин и Лапола (1997)

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева (2004)	Спенсър и Зарецкая (2003)	Ван Валин и Лапола (1997)	Коментари
II. Състояния			
<p>Предикати за съществуване и местонахождение: <i>быть, присутствовать, находиться, существовать, иметься</i></p>	<p>4.11. Предикати за съществуване и присъствие: <i>быть, присутствовать, находиться, существовать, иметься, отсутствовать, протекать, расти (о дерево), жить</i></p>	<p>A.2. Съществуване (Existence): <i>съществувам, има ме</i></p>	<p>У Падучева 1996 са споменати като устойчиви състояния, но не се разглеждат отделно.</p> <p>Класът за съществуване и местонахождение е обособен в книгата ѝ от 2004 година.</p> <p>Изтъква се, че тематичният клас включва състояния или настъпване на състояние.</p>

Производни класове за състояния

Онтология на ситуацияите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Част от глаголите, изразяващи състояния или свойства, представляват случаи на преход от глаголи от други онтологични типове в стативи.

Засяга глаголи от различни тематични класове:

- ❑ глаголи за контакт: *Облаците покриват небето. Гората скрива езерото.*
- ❑ глаголи за движение: *Пътят преминава през интересна местност.*
- ❑ глаголи за създаване: *Листата изграждат навес. Реката образува завой.*

Производни класове за състояния

Онтология на ситуацияите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Вендлер (1967) обръща внимание на това свойство не само на дейностите, но и на постиженията (accomplishments) и изпълненията (achievements) да се схващат като навик в най-общ смисъл, включващ занятия, предразположения, свойства, способности:

- Дейност: *Тя бяга за здраве.*
- Интерпретация като дейност при абсолютна употреба: *Той пуши.*
- Постигане: *Той пише книги.*
- Изпълнение: *Той лови риба.*

Производни класове за състояния

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Глаголи за движение (Падучева 2004: 384 –)

- Глаголи за промяна на състоянието (местоположението) > стативно разположение в пространството: *влизам, излизам, закривам, обгръщам*
- Промяна в тематичната структура, селективните ограничения на аргументите наред с аспектуалната промяна

В първия случай: *влизам, излизам* и под.: промяна на тематичната структура от гледна точка на характеристиките на участниците, но не на броя им:

$Az_{\text{АГЕНС}}$ *излизам от стаята* $_{\text{ИЗТОЧНИК}}$ > $От стаята_{\text{ТЕМА}}$ *излизат два коридора* $_{\text{ИЗТОЧНИК}}$

Изразяват свойство. Имат само стативна интерпретация.

Производни класове за състояния

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Глаголи за движение (Падучева 2004: 384 -)

➤ Глаголи за промяна на състоянието (местоположението) > стативи

Във втория случай: глаголи за покриване и обгръщане: редуциране на участниците и ‘пренареждане’ на тематичната структура с отстраняване на Агенса/Каузатора:

$Az_{\text{АГЕНС}}$ покривам поляната_{ЦЕЛ} с трева_{ТЕМА}. > $Трева_{\text{ТЕМА}}$ покрива моравата_{ЦЕЛ}.

Имат **инхоативни корелати**: инхоативите описват спонтанна промяна, чието крайно състояние се означава от стативите.

Облаците бързо покриват небето. > Час по-късно плътни облаци покриват небето.

Джакендоф (1990: 74 – 75): *surround* (обграждам), *hide* (скривам), *shelter* (заслонявам), *cover* (покривам), *block* (закривам, скривам /от погледа/), *support* (поддържам).

Производни класове за състояния

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Глаголи за движение (Падучева 2004: 384–)

- **Глаголи за изминаване на път по траектория > стативи, обозначаващи траектория:** *преминавам, пресичам, вия се, лъкатуша, достигам*; т. нар. глаголи с географска употреба (Апресян 1986: 25)

Промяна в тематичната структура:

*Автобусът*_{АГЕНС} *лъкатуши по пътя*_{ПЪТ} > *Пътят*_{ФОРМА} *лъкатуши покрай реката*_{ПЪТ}.

Могат да се реализират със същото значение и в свършен вид, когато съществува наблюдател, който е в състояние да наблюдава това движение (Падучева 2004):

Реката се спусна по склона.

Несвършеният вид означава фактическото положение. Само стативна интерпретация.

Производни класове за състояния

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Глаголи за предизвикване на умствено състояние (Падучева 2004: 269) > **диспозиция:**
обяснявам, опровергавам, убеждавам, подказвам, удостоверявам, говоря

Диспозициите изразяват свойството на информацията да предизвика състоянието.

Промяна в тематичната структура:

*Той*_{АГЕНС} *потвърждава* *разказа си*_{ТЕМА} *с факти*_{СРЕДСТВО} > *Фактите*_{СРЕДСТВО}
потвърждават *разказа му*_{ТЕМА}

Нямат **ИНХОАТИВНИ** корелати.

Биха могли да се категоризират и като **глаголи за предаване на информация.**

Производни класове за състояния

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Глаголи за издаване на звук (Падучева 2004: 413) > **свойство на обект да издава звук**: *скърцам, дрънча, звъня*

Първите са процеси (по терминологията ѝ), изразяващи издаването на звука от Източник, а вторите – свойството/способността на Източника да издава съответния звук:

*Вратата*_{ИЗТОЧНИК} *скърца* от силния вятър. > *Вратата*_{ИЗТОЧНИК} *скърца*.

Нямат **инхоативни** корелати.

Производни класове за състояния

Предизвикване на промяна в положението или позата на тялото > стативна конфигурация на тялото: *протягам се, облягам се, подпирам се*

*Тя*_{АГЕНС} *подпря ръце*_{ЧАСТ ОТ ТЯЛОТО} *на масата*_{ЦЕЛ} > *Тя*_{АГЕНС} *се подпира на масата*_{МЯСТО} (с две ръце).

Предизвикване на преминаване в пространствена конфигурация или положение > стативна конфигурация: *извисявам се, издигам се, спускам се, свеждам се, простирам се, подпирам се, облягам се*

*Аз*_{АГЕНС} *опирам стола*_{ТЕМА} *до стената*_{ЦЕЛ} > *Столът*_{ТЕМА} *се опира до стената*_{МЯСТО}

Имат **инхоативни** корелати: инхоативите описват промяна, чието крайно състояние се означава от стативите.

Изследователски перспективи

Онтология на ситуацията за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

- Липсва абсолютен консенсус относно границите на аспектуалните класове:
 - състояния / дейности (процеси), например: глаголи за разположение на тялото (дейности при Падучева 1996);
 - състояния / свойства.
- Уточняване на обхвата на състоянията и ревизиране и съставяне на тестове за разпознаването им.
- Разполагането на изследванията върху конкретни тематични (а и аспектуални) класове за български (и руски) в контекста на предикатите за състояние.

Библиография

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Апресян 1986: Апресян, Ю. Д. (1986) Дейксис в лексике и грамматике и наивная модель мира. Семиотика и информатика, вып. 28, Москва, 5–33.

Ван Валин и ЛаПола 1997: Van Valin, R. D., Jr. and R. LaPolla. Syntax: Structure, Meaning and Function. Cambridge University Press, 1997.

Вендлер 1957: Vendler, Z. Verbs and Times. – The Philosophical Review, Vol. 66, No. 2. (Apr., 1957), pp. 143-160.

Вендлер 1967: Vendler, Z. (1967). Verbs and Times. In Linguistics in Philosophy (pp. 97-121). Ithaca, New York: Cornell University Press.

Гримшоу 1990: Grimshaw, J. Argument Structure. MIT Press, Cambridge, MA, 1990.

Даути 1979: Dowty, D. R. Word Meaning and Montague Grammar. D. Reidel, Dordrecht, W. Germany, 1979.

Библиография

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Джакендоф 1990: Jackendoff, R.S. (1990) *Semantic Structures*. MIT Press, Cambridge, MA, 1990.

Карлсън 1977: Carlson, G. 1977. *Reference to Kinds in English*. Unpublished Ph.D thesis. University of Massachusetts at Amherst. Published 1980 by Garland Press, New York.

Левин 2006: Levin, V. *English Object Alternations: A Unified Account*, unpublished ms., Stanford University, Stanford, CA, 2006.

Л&РХ 1999 (Левин и Рапапорт Ховав 1999): Levin, V. and M. Rappaport Hovav (1999). *Two Structures for Compositionally Derived Events*. In: *SALT 9*, pp. 199-223.

Л&РХ 2005 (Левин и Рапапорт Ховав 2005): Levin and Rappaport Hovav (2005). *282 Argument Realization*. Cambridge University Press, 2005.

Лийч 1971: G. N. Leech (1971). *Meaning and the English Verb*, London: Longman, pp.xiv + 132 (2nd and 3rd editions: 1987, 2004).

Библиография

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Падучева 1996: Падучева, Е. В. (1996). Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива. М.: Языки русской культуры, 1996.

Падучева 2004: Падучева, Е. В. (2004). Динамические модели в семантике лексики. М.: Языки славянских культур, 2004, 607 с.

Пустейовски 1991: James Pustejovsky (1991). The syntax of event structure. – Cognition 41 (1-3):47-81 (1991).

PX&L 1998 (Рапапорт Ховав и Левин 1998): Rappaport Hovav, M. and B. Levin (1998). Building Verb Meanings. In: M. Butt and W. Geuder (eds.), The Projection of Arguments: Lexical and Compositional Factors. CSLI Publications, Stanford, CA, 1998, pp. 97-134.

Спенсър и Зарецкая 2003: Spencer, A., & Zaretskaya, M. (2003). Stative predicates in Russian and their nominalizations.

Благодарности

Онтология на ситуациите за
състояние – лингвистично моделиране.
Съпоставително изследване за
български и руски

Първият българо-руски семинар се осъществява по проекта „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“.

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА